

UPPSALA
UNIVERSITET

Dnr UFV 2021/2434

Idébank - utvärderingsfrågor utifrån aspekterna

Modell för utbildningsutvärderingar

Innehållsförteckning

Inledning _____	3
Det löpande kvalitetsarbetet _____	4
Måluppfyllelse, undervisning och examination _____	5
Lärarkompetens _____	9
Studentmedverkan och studentperspektiv _____	10
Arbetsliv och samhällsrelevans _____	11
Inkludering, omvärld och hållbarhet _____	12

Inledning

Varje utbildningsutvärdering ska täcka in elva aspekter. De elva aspekterna är allmänt hållna och kan operationaliseras på olika sätt i olika utbildningar. Enligt riktlinjerna för universitetets modell för utbildningsutvärderingar kan olika tyngd läggas vid aspekterna beroende på utvecklingsbehov och relevans. Områdes- och fakultetsnämnder ger kompletterande anvisningar.

Efter revideringen av riktlinjerna (2022) är aspekterna grupperade i fem områden för att möjliggöra mer sammanhållna redogörelser och därmed minska överlappningar. De fem områdena är:

- Måluppfyllelse, undervisning och examination
- Lärarkompetens
- Studentmedverkan och studentperspektiv
- Arbetsliv och samhällsrelevans
- Inkludering, omvärld och hållbarhet

Här anges *förslag* på utvärderingsfrågor utifrån de fem områdena och de elva aspekterna som inspiration för det egna frågeformuleringsarbetet. Det kan ses som ett smörgåsbord av frågor att välja bland som ett stöd i självvärderingsarbetet. Frågorna har vidareutvecklats från den första versionen av dokumentet *Råd och tips vid planering och genomförande av utbildningsutvärderingar* (2017). Vanligt förekommande återkoppling från bedömare är omhändertagen i utvärderingsfrågorna. Inspiration kan även hämtas från det pedagogiska programmet för Uppsala universitet.

Varje utbildning kan formulera frågor som är av särskild betydelse för bedömning och utveckling av kvaliteten i den specifika utbildningen. Tänk på att studenterna¹ kan ge uppslag till relevanta frågeområden.

Vad är viktigt att veta om den aktuella utbildningen för att vi ska känna oss trygga med att den är av god kvalitet i alla delar – och för inspiration till ytterligare utveckling?

Ett råd är att börja med att fritt formulera utvärderingsfrågor med de egna kunskaperna om utbildningen och dess mål som enda utgångspunkt. Det kan t.ex. ske i kollegiet, vid lärardagar eller i andra kollegiala fora tillsammans med studenter/doktorander. I nästa steg kan man stämma av de egna frågorna mot aspekterna för att se till att alla täcks in. Det finns annars en risk att man blir så styrd av aspekterna och nedanstående förslag att de egna frågorna riskerar att bli borttappade.

Varje utvärdering ska omfatta en helhetsbedömning av utbildningens kvalitet - dess styrkor, svagheter och utvecklingsområden. Formulerat som frågor kan det lyda som följer:

- Vilken kvalitet håller utbildningen sammantaget? Hur står sig utbildningen nationellt respektive internationellt?
- Vilka är dess starka respektive svaga sidor? Vilka är de främsta utmaningarna och utvecklingsbehoven inför framtiden? Hur kan utbildningen bli ännu bättre?

¹ Med student avses i texten en person som är antagen till och bedriver studier på grundnivå, avancerad nivå eller forskarnivå.

Det löpande kvalitetsarbetet

Enligt riktlinjerna ska det löpande kvalitetsarbetet inom varje område beskrivas. Exempel på frågor:

- Hur bedrivs kvalitetsarbetet inom utbildningen? Vilka formella och informella rutiner finns i utbildningsmiljön och hur kan dessa vidareutvecklas?
- Med utgångspunkt i föregående utbildningsutvärdering, vilka åtgärder har genomförts och hur bedömer ni effekterna av dessa åtgärder?
- Hur samverkar lärarkollegiet vid planering, genomförande och utveckling av utbildning? Finns formella fora för pedagogiska diskussioner och erfarenhetsutbyte?
- På vilka sätt följs utbildningen upp? Hur säkerställs att nödvändiga åtgärder vidtas när brister identifieras? Hur används kursrapporter i det löpande kvalitetsarbetet i kollegiet och för återkoppling till studenter?
- Hur ser rutinerna ut för kursplanerevision? Följs kursplanerna upp systematiskt? Hur sker genomlysning av kursutbudet?
- Hur följs olika nyckeltal upp inom utbildningen (t.ex. genomströmning, avhopp, ev. könsskillnader, söktryck) och hur underbygger det utvecklingsarbetet?
- Hur används det pedagogiska programmet i kvalitetsarbetet? På vilka sätt integreras dess mål och ansvarsfördelning i det löpande kvalitetsarbetet?

Måluppfyllelse, undervisning och examination

Måluppfyllelse

Att utbildningarna når målen i högskolelagen och högskoleförordningen (examensordningen) och utbildningsspecifika mål, dvs. att de faktiska studieresultaten motsvarar de förväntade studieresultaten.

För generell examen och yrkesexamen är det examensordningens mål i högskoleförordningen, bilaga 2, som varje utbildning ytterst ska svara mot. För enstaka kurser (inklusive uppdragsutbildning) är det ytterst målen i högskolelagen som är tillämplig². De utbildningsspecifika målen anges i utbildningsplaner, kursplaner och allmänna studieplaner. Uppsala universitets Mål och strategier och Pedagogiskt program anger också övergripande mål för utbildningarna. Exempel på utvärderingsfrågor:

- Hur arbetar ni för att studenter ska nå utbildningens mål?
- Svarar studenternas faktiska resultat mot de förväntade utbildningsresultaten? När studenter med godkända resultat målen? Hur vet ni det?
- Hur ser kopplingen ut mellan examensmål, kursmål, undervisningsaktiviteter och examinationer? Hur tillser ni en god konstruktiv länkning mellan mål, undervisning och examination?
- Hur vet ni att examensmålen uppfylls? Hur sker samverkan i lärarkollegiet för att tillse en progression i utbildningen? Använder ni examensmålsmatriser, och på vilket sätt?
- Skapar kursplaner och kurslitteraturen de nödvändiga förutsättningar som krävs för att studenterna ska kunna nå examensmålen?
- Vilka är styrkorna och svagheter med er nuvarande ansats?
- Har ni vidtagit/planerat att vidta åtgärder för att stärka er förmåga att bedöma om studenternas kunskaper och färdigheter svarar mot målen?

Examinationens betydelse

Examinationer har en särställning som en särskilt resultatnära process. Om examinationerna är utformade på ett sätt som gör det troligt att varje student med godkänt resultat har nått lärandemålen, bidrar det till att säkra måluppfyllelse. Se vidare under *Progression och examination*.

Analys av genomströmning

En analys av genomströmningen, dvs. hur stor andel av studenterna som når målen, och av vad utbildningen gör för att bättre rusta studenterna för att nå målen, kan bidra till bilden av utbildningens kvalitet. Genomströmningsdata är inte ett kvalitetsmått i sig, men som ett av flera underlag för analys och reflektion kan det vara värdefullt.

- Är genomströmningen hög för att studenterna har nått målen, eller för att ribban har sjunkit?
- Är genomströmningen låg för att studenterna har bristande förkunskaper, för att undervisningen är illa utformad eller för att kravnivåer upprätthålls?
- Skiljer sig genomströmningen åt beroende på kön eller andra karakteristika hos studentgruppen? Om så, vad kan det bero på?
- Vilka åtgärder kan vidtas för att bättre rusta studenterna för att nå målen för utbildningen?

² Se även avsnitt 3. Beaktanden vid utvärdering av uppdragsutbildning och fristående kurser, i dokumentet *Stöd och råd vid utbildningsutvärderingar* (2024), se medarbetarینگången Undervisning/Kvalitet och utvärdering.

Alumnstudier och avnämardstudier

Alumnstudier (före detta studenters synpunkter och erfarenheter) och avnämardstudier (synpunkter från arbetsgivare) kan också bidra som ett underlag för att bedöma måluppfyllelse av utbildning. Alumnstudier kan ge information om hur före detta studenter (alumnier) ser på sin utbildning några år efter examen i ljuset av sin arbetslivserfarenhet. Alumnstudier kan även ge en bild av alumnernas arbetsliv efter avslutad utbildning.

Forskningsanknytning

Att undervisningens innehåll och form vilar på vetenskaplig grund samt beprövad erfarenhet.

- Hur arbetar ni i lärarkollegiet med att utveckla forskningsanknytningens kvalitet i utbildningen?
- Hur vet ni att utbildningens forskningsanknytning håller god kvalitet?
- Hur tillser ni att ämnesinnehållet i utbildningen baseras på aktuell forskning? Hur integreras nya forskningsresultat i utbildningen?
- Hur utvecklar studenterna ett vetenskapligt förhållningssätt under utbildningen?
- Hur är utbildningen upplagd för att ge en progression i metodkunskap (kvantitativ som kvalitativ, om så är relevant för utbildningen)?
- På vilka sätt deltar studenterna i aktiviteter med forskningsanknytning? Involveras studenter i pågående forskning? Finns en progression i forskningsanknytningen?
- Vilka rutiner har ni för att uppdatera litteraturlistor utifrån aktuell forskning?
- Hur samverkar ni med biblioteket för att studenterna ska vidareutveckla sin kompetens att söka och värdera information?
- Hur arbetar ni för att integrera etiska aspekter och forskningsetik i utbildningen?
- Diskuteras forskningsanknytning i utbildningen med studenterna och hur kunskap växer fram? Diskuteras forskningsanknytningens nytta relaterat till utbildningens arbetslivsanknytning?
- Hur arbetar ni för att undervisningens form vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet?
- Vilka är styrkorna och svagheter med er nuvarande ansats?
- Har ni vidtagit/planerat att vidta åtgärder för att utveckla forskningsanknytningen i utbildningen?³

I riktlinjerna för inrättande av utbildningar vid Uppsala universitet (UFV 2019/2302) anges att beslutsunderlaget ska innehålla en beskrivning av forskningsaktiva lärares medverkan i utbildningen, samt en beskrivning av hur utbildningen förmedlar vetenskaplig ämnesgrund, hur studenterna deltar i aktiviteter med forskningsanknytning samt hur de utvecklar ett vetenskapligt förhållningssätt.

³ För vissa av frågorna i idébanken är inspiration hämtad från rapporten *Forskningsanknytning. En nyckelfråga för den högre utbildningens kvalitet*, Kungl. Vetenskapsakademien (2023), www.kva.se/forskningsanknytning

Studenters lärande

Att undervisningen sätter studenters lärande i centrum

- Hur arbetar ni för att pedagogiska och ämnesdidaktiska forskningsrön ska underbygga utformningen av utbildning? Hur stödjer valet av undervisningens utformning studenternas lärande?
- Hur vet ni att undervisningen sätter studenternas lärande i centrum?
- Hur arbetar ni med variation av undervisningsformer och examinationer?
- Hur sker studentaktivering i undervisningen?
- Hur ger ni återkoppling på studenternas prestationer? Hur arbetar ni med att utveckla återkopplingen?
- Hur involverar ni studenterna i bedömning av sina egna och medstudenters prestationer med hjälp av återkoppling?
- Hur arbetar ni för att ge studenterna intellektuella utmaningar?
- Hur arbetar ni för att skapa en god samverkan mellan lärare och studenter?
- Hur skapar ni förutsättningar för studenterna att ta ansvar för och reflektera över sitt eget lärande och sin lärandeprocess? Hur kommunicerar ni studenternas ansvar och egna insatser i form av tid och aktivitet för lärandet?
- Hur samverkar ni med biblioteket för att stödja studenters lärande?
- Hur är lärmiljön, teknik och infrastruktur utformad för att stödja studenters lärande?
- Hur arbetar ni för att alla studenter med olika förutsättningar, drivkrafter och lärstilar ska ges lika goda förutsättningar att lära?
- Vilka är styrkorna och svagheter med er nuvarande ansats?
- Har ni vidtagit/planerat att vidta åtgärder för att stärka er förmåga att bidra till studenternas lärande?

Det pedagogiska programmet för Uppsala universitet bygger på lärares och studenters erfarenheter av vad som skapar god kvalitet i utbildningen, liksom på vad forskningen har påvisat skapa goda förutsättningar för lärande.⁴ Genom att i självvärderingen beskriva hur man inom utbildningen arbetar med att främja studenters lärande i ämnet och genom att främja studenters aktiva roll i lärandet (t.ex. genom studentaktiverande undervisning, studenter som bistår varandra i lärandet, studenter som medskapare av utbildning och medverkande vid utvärdering av utbildning) blir arbetet åtkomligt för analys, extern granskning och återkoppling.

⁴ Forskning om vad som skapar förutsättningar för lärande kan också konsulteras som underlag för utvärderingsfrågor. Ett exempel på sådan kunskapsöversikt är *Ledning för kvalitet i undervisning och lärande på grundnivå och avancerad nivå* (Bolander Laksov, Kettis, Alexandersson, SUHF Expertgrupp för kvalitetsfrågor, 2014).

Progression och examination

Att målen examineras på ett ändamålsenligt och rättssäkert sätt och progression säkerställs.

- Hur arbetar ni i lärarkollegiet för att tillse en god överensstämmelse mellan utbildningens mål, utbildningens utformning och det sätt på vilket kunskaper, färdigheter och förmågor examineras?
- Hur arbetar ni i lärarkollegiet med progressionen i utbildningen, såväl inom ett utbildningsprogram som mellan utbildningsnivåer?
- Hur vet ni att målen examineras på ett ändamålsenligt och rättssäkert sätt?
- Hur arbetar ni i lärarkollegiet för att tillse god kvalitet i examinationerna?
- Hur arbetar ni i lärarkollegiet med bedömning? Finns betygskriterier?
- Hur arbetar ni med att stävja fusk och plagiat?
- Hur vet ni att progressionen i utbildningen är god?
- Använder ni en examensmålsmatris? Visar den även undervisnings- och examinationsformer?
- Vilka är styrkorna och svagheter med er nuvarande ansats?
- Har ni vidtagit/planerat att vidta åtgärder för att stärka progression och examination?

Lärarkompetens

Att verksamma i undervisning och handledning har adekvat ämnesmässig och högskolepedagogisk/ämnesdidaktisk kompetens samt att lärarkapaciteten är tillräcklig.

- Hur bedrivs den pedagogiska och ämnesdidaktiska kompetensutvecklingen?
- Hur arbetar ni för att tillse att undervisande lärare har aktuell ämnesmässig kompetens?
- Hur arbetar ni med pedagogisk kompetensutveckling? Hur stimuleras pedagogisk/ämnesdidaktisk fortbildning? Efterlevs kraven på lärare att ha grundläggande pedagogisk utbildning? Hur genomförs motsvarandebedömningar?
- Hur arbetar ni för att tillse att handledare har handledarkompetens?
- Är lärarkapaciteten tillfredsställande? Varför/varför inte? Vilka lärarkategorier deltar i undervisningen? Hur säkerställs den långsiktiga kompetensförsörjningen?
- Hur arbetar ni för att introducera nya lärare (inklusive undervisande doktorander) till undervisningsuppgiften/handledarrollen?
- Hur arbetar ni för att undervisande personal ska ges goda förutsättningar för sin uppgift oavsett bakgrund?
- Hur arbetar ni för att säkra ett tydligt och välfungerande pedagogiskt ledarskap?
- Finns excellenta lärare i utbildningen? Hur tillvaratas deras kompetens? Hur stimuleras andra lärare att meritera sig för utnämningen?
- Hur arbetar ni för att pedagogiska meriter värderas sakkunnigt vid tjänstetillsättning och befordran?
- Sker kollegial kompetensutveckling i syfte att bredda och fördjupa utbildningens forskningsanknytning?
- Vilka är styrkorna och svagheter med er nuvarande ansats?
- Hur arbetar ni med att värna styrkorna med nuvarande lärarkompetens?
- Har ni vidtagit/planerat att vidta åtgärder för att stärka lärarkompetensen?

Studentmedverkan och studentperspektiv

Studentmedverkan

Att studenterna har inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen.

- Hur arbetar ni med studentmedverkan i utbildningen?
- På vilka sätt medverkar studenter i vidareutveckling av utbildningen (planering, genomförande och utveckling)?
- Hur vet ni att studenterna har inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen?
- Hur uppmantras studenter att medverka i kvalitetsarbetet? Hur introduceras nya studentrepresentanter till uppgiften?
- Hur vet ni att studenterna känner till möjligheterna till studentinflytande?
- Hur arbetar ni med att omhänderta resultat från kursvärderingar och andra studentundersökningar? Hur återkopplar ni resultaten och eventuella åtgärder till studenterna? På vilka sätt använder ni kursrapporter⁵ i det löpande kvalitetsarbetet och för återkoppling till studenter?
- Vilka är styrkorna och svagheter med er nuvarande ansats?
- Har ni vidtagit/planerat att vidta åtgärder för att stärka studentmedverkan i utbildningen?

Tillgänglig och ändamålsenlig studiemiljö

Att en för alla studenter tillgänglig och ändamålsenlig studiemiljö föreligger.

- Hur arbetar ni för att tillhandahålla en för *alla* studenter tillgänglig fysisk och psykosocial studie- och lärmiljö?
- Hur vet ni att studenternas studiemiljö tillgänglig och ändamålsenlig?
- Vilket studentstöd finns inom utbildningen? Vet studenter var de finner detta stöd?
- Har ni någon form av uppföljning av studieresultat ("early warning system") där ni aktivt tar kontakt med berörda studenter?
- Vilka är styrkorna och svagheter med er nuvarande ansats?
- Har ni vidtagit/planerat att vidta åtgärder för att stärka studie- och lärmiljön?

⁵ Enligt riktlinjer för kursvärderingar (UFV 2020/2340) ska en kursrapport skrivas av kursansvarig lärare, eller annan därför utsedd person, med en värdering av kursens genomförande utifrån student- och lärarsynpunkter och förslag till eventuella åtgärder.

Arbetsliv och samhällsrelevans

Att utbildningen svarar mot individers och samhällets behov av bildning och professionell kunskap och förbereder studenterna för ett framtida arbetsliv.

- Hur arbetar ni med arbetslivsanknytning i utbildningen och olika former av samspel med det omgivande samhället?
- Hur förbereder ni studenter för ett framtida arbetsliv?
- Hur inhämtar ni kunskap om samhällets och arbetsgivares behov? Sker det med systematik?
- Hur vet ni att utbildningen är relevant för samhällets behov och förbereder studenterna för ett framtida arbetsliv?
- Hur följer ni upp alumnens (före detta studenters) syn på utbildningen? Hur drar ni nytta av alumnerna på olika sätt i utbildningen?
- Hur arbetar ni med att utveckla studenternas förmåga till generiska färdigheter (t.ex. analysförmåga, kommunikationsförmåga, samarbete)?
- Hur arbetar ni med interprofessionellt lärande om så är aktuellt?
- Hur kommunicerar ni samhällsrelevansen och forskningsanknytningens relevans för arbetslivet till studenterna?
- Vilka är styrkorna och svagheter med er nuvarande ansats?
- Har ni vidtagit/planerat att vidta åtgärder för att stärka utbildningens relevans för samhällets behov och förberedelse för ett framtida arbetsliv?

Inkludering, omvärld och hållbarhet

Lika villkor och jämställdhetsperspektiv

Att lika villkor och jämställdhetsperspektiv integreras i utbildningen.

- Hur arbetar ni med ett jämställdhets- och likavillkorsperspektiv i utbildningen?
- Hur integrerar ni ett jämställdhetsperspektiv i utbildningen och hur följer ni upp jämställdhetsperspektivet? Hur behandlas ett jämställdhetsperspektiv i undervisningen?
- Vad innebär ett jämställdhetsperspektiv för utbildningens innehåll och utformning utöver könsbalans?
- Hur arbetar ni för att studenter ska ges lika goda förutsättningar för lärande oavsett bakgrund?⁶
- Har ni skapat tydliga processer för det systematiska förebyggande likavillkorsarbetet för studenter?
- Hur involveras studenterna i arbetet med lika villkor?
- Hur har ni undersökt att utbildningen är jämställd och präglas av lika villkor? (Har ni exempelvis undersökt risker för diskriminering och hinder för allas lika rättigheter och möjligheter inom urvalsförfarande, undervisningsformer och organisering av utbildningen, examinationer, studiemiljö, möjligheter att förena studier med föräldraskap?)
- Hur arbetar ni med att skapa en inkluderande atmosfär och studiemiljö för alla studenter oavsett bakgrund? Förklaras begrepp, traditioner och sådant man ”tar för givet”? Sker fortbildning i inkluderande pedagogik?
- Finns studieguides eller liknande för att ge alla studenter en tydlighet om krav och förväntningar?
- Hur arbetar ni för att internationella medarbetare och studenter inkluderas på lika villkor?
- Finns rutiner för att beakta ett jämställdhetsperspektiv vid val av kurslitteratur? Diskuteras val av kurslitteratur med studenterna? Granskas exempel och fall som används i undervisningen ur ett jämställdhets- och likavillkorsperspektiv?
- Följs genomströmning och avhopp för kvinnor respektive män upp och hur underbygger det utvecklingsarbetet?
- Beaktas ett jämställdhets- och likavillkorsperspektiv vid kursplanerevideringar?
- Hur arbetar ni med en breddad rekrytering till utbildningen? Analyserar ni studentpopulationens sammansättning och underbygger det rekryteringsinsatser för specifika målgrupper?
- Vilka är styrkorna och svagheter med er nuvarande ansats?
- Har ni vidtagit/planerat att vidta åtgärder för att stärka arbetet med lika villkor och jämställdhetsperspektivet i utbildningen?

I 1 kap. 5 § högskolelagen står: ”I högskolornas verksamhet ska jämställdhet mellan kvinnor och män alltid iaktas och främjas. Högskolorna skall också aktivt främja och bredda rekryteringen till högskolan.”

⁶ Vid Uppsala universitet relaterar begreppet lika villkor till de sju diskrimineringsgrunder som regleras i diskrimineringslagen (SFS 2008:567), dvs. juridiskt kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnicitet, religion eller annan trosuppfattning, funktionalitet, sexuell läggning och ålder, samt social bakgrund.

Internationalisering

Att internationalisering och internationella perspektiv främjas.

- Hur arbetar ni för att vidareutveckla internationella och globala perspektiv i utbildningen?
- Vilka internationella och globala perspektiv finns i utbildningen?
- Hur arbetar ni med internationalisering på hemmaplan (*internationalisation at home*)? Hur tillvaratar ni en internationell studentgrupp i undervisningen?
- Hur tillvaratar ni erfarenheter från studenter och lärare med internationella erfarenheter?
- Hur arbetar ni med mobilitet? Hur uppmuntrar ni studenter till utbytesstudier?
- Vilken roll spelar kurslitteraturen i detta sammanhang?
- Vilka är styrkorna och svagheter med er nuvarande ansats?
- Har ni vidtagit/planerat att vidta åtgärder för att stärka internationaliseringen i utbildningen?

I 1 kap. 5 § högskolelagen står: ”Den samlade internationella verksamheten vid varje högskola ska dels stärka kvaliteten i högskolans utbildning och forskning, dels bidra nationellt och globalt till sådan hållbar utveckling som avses i första stycket.” (se nedan)

Hållbarhetsperspektiv

Att hållbarhetsperspektiv främjas.

- Hur arbetar ni för att utveckla ett hållbarhetsperspektiv i utbildningen?
- På vilka sätt kommer ett hållbarhetsperspektiv till uttryck i utbildningen?
- Anknyter undervisningen till relevanta delar av FN:s globala hållbarhetsmål på ett sätt som är tydligt för studenterna?
- Vilken roll spelar kurslitteraturen i detta sammanhang?
- Vilka är styrkorna och svagheter med er nuvarande ansats?
- Har ni vidtagit/planerat att vidta åtgärder för att stärka ett hållbarhetsperspektiv i utbildningen?

I 1 kap. 5 § högskolelagen står: ”Högskolorna ska i sin verksamhet främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö, ekonomisk och social välfärd och rättvisa”. FN:s 17 globala mål för hållbar utveckling (Agenda 2030, Sustainable Development Goals (SDGs)) omfattar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga.